

Казус 2

Ищците Снежанка Гергинова и Ангел Гергинов са предявили срещу ответниците Александър Димитров и Мариана Димитрова искове за заплащане в условията на пасивна солидарност на сумата от 8 400. 00 лева – обезщетение за лишаването им от ползване на апартамент № 32, находящ се в гр. Плевен, за периода от 30.12.2004 г. до 16.06.2008 година.

Твърди се в исковата молба, депозирана в деловодството на районния съд на 05.07.2011 г., че ищците са съпрузи, като бракът им е сключен през 1970 година.

С нотариален акт № 26/1997 г. ищците Снежанка и Ангел дарили на сина си посочения по-горе апартамент, като дарителите си запазили правото на ползване върху дарения имот докато са живи.

С нотариален акт № 159/2004 г. на 30.12.2004 г. синът на ищците продал на ответниците Александър Димитров и Мариана Димитрова, сключили граждански брак през 1971 г., вещните си права върху описания по – горе недвижим имот.

С влязло в сила решение, постановено по гр. д. № 24/2006 г. по описа на РС – гр. Плевен, ответниците Александър Димитров и Мариана Димитрова били осъдени да предадат на ищците Снежанка Гергинова и Ангел Гергинов на основание чл. 108 ЗС ползването на описания по – горе апартамент, като исковата молба по това дело е депозирана през м. януари 2006 година.

Въз основа на изпълнителен лист, издаден по влязлото в сила осъдително решение по гр. д. № 24/2006 г. по описа на РС – гр. Плевен, било образувано изпълнително дело, като на 16.06.2008 г. бил извършен въвод за предаване ползването на този апартамент на ищците.

В срока за отговор на исковата молба ответниците признават, че в периода 30.12.2004 г. – 16.06.2008 г. единствено те са ползвали процесния апартамент на основание договора за продажба, сключен със сина на ищците. Твърдят, че не са допускали ищците в имота, тъй като до образуване на гр. д. № 24/2006 г. по описа на РС – гр. Плевен ищците не били отправили писмена покана до тях за това, че желаят да ползват имота, поради което претенцията за заплащане на обезщетение вместо ползване била неоснователна. Навеждат възражение за изтекла погасителна давност по отношение на това вземане.

В първото по делото заседание ищците са подали писмена молба, с която са поискали от районния съд да допусне изменение на исковете, като вместо за сумата от 8 400 лева същите да се считат предявени за 10 400 лева. В същото съдебно заседание районният съд отказал да допусне исканото изменение с мотив, че при извършване на това действие ищците не представят доказателства за платена по сметка на районния съд държавна такса върху претендираното увеличение.

Изтеглен казус:

2

т

Въпроси:

1. Дайте правна квалификация на предявените искове и посочете кои са правопораждащите претенцията на ищците юридически факт
2. Направете кратка характеристика на правото на ползване!
3. Правилно ли районният съд е отказал да допусне изменение на исковете? Обяснете защо!
4. Подлежи ли определението на районния съд, с което е отказано да се допусне исканото изменение, на обжалване? Ако да, посочете реда, срока за това и пред кой родово компетентен съд!
5. За възникване вземането на ищците необходимо ли е било те да отправят писмена покана до ответниците?
6. С изтичането на какъв срок се погасява вземането на ищците? От кой момент започва да тече този срок?

Изтеглен казус:

12 - 13 - 1

Отговори на поставените към казус 2 (гражданско-правни науки) въпроси

1. Дайте правна квалификация на предявените иски и посочете кои са правопораждащите претенцията на ищците юридически факти!

Предявените иски са с правно основание чл. 59, ал. 1 ЗЗД.

Искът по чл. 59, ал. 1 ЗЗД има субсидиарен характер (чл. 59, ал. 2 ЗЗД). Той е поставен на разположение на неоснователно обеднилия се във всички случаи, когато той не може да се защити нито с исковите по чл. 55, ал. 1 ЗЗД, нито въобще с друг иск по отношение на неоснователно обогатилия се.

В разпоредбата на чл. 59, ал. 1 ЗЗД е предвидено, че неоснователно обогатилият се за сметка на друго дължи да му върне онова, с което се е обогатил, но само до размер на обедняването (дължи се връщането на по-малката сума между обедняването и обогатяването), като от значение е не причинната връзка между обедняването на ищеца и обогатяването на ответника, а наличието на общ факт или обща група факти, от които произтичат обедняването и обогатяването.

Общата хипотеза на неоснователно обогатяване по чл. 59 ЗЗД е налице в случаите, когато лице – неособственик (или такова, което не е носител на вещното право на ползване) ползва недвижимия имот (вещта) без правно основание за това и препятства собственика (или носителя на ограниченото право на ползване) да го ползва съобразно неговото функционално предназначение в обема на правата, които има. В този случай от един и същ факт – ползването без правно основание от неособственика (или лицето, което не е носител на вещното право на ползване) на собствения на ищеца недвижим имот (или имота, по отношение на който ищецът има учредено вещно право на ползване) - произтича обедняването на ищеца, което се изразява в лишаването му от възможността да ползва сам собствения си (или този, по отношение на който има учредено вещно право на ползване) недвижим имот или да го отдава под наем на друго през процесния период от време, както и обогатяването на

ответника, изразяващо се в спестяването на разходи за наем за ползването на недвижимия имот през процесния период.

В разглеждания случай фактическият състав на претендираните вземания по чл. 59, ал. 1 ЗЗД обхваща следните правопораждащи факти: 1/ ищците да са титуляри на вещното право на ползване на недвижимия имот; 2/ ответниците да са ползвали фактически имота през процесния период и 3/ размера на обезщетението, изчислено на база на сумата, с която ищците са обеднели, тъй като не са реализирали ползата от принадлежащото им ограничено вещно право – средномесечният пазарен наем за този функционален тип недвижим имот.

При проведено от ищците доказване на посочените обстоятелства в тежест на ответниците е да установят наличието на основание, оправдаващо настъпилото разместване на имуществени блага.

2. Направете кратка характеристика на правото на ползване!

Съгласно чл. 56 ЗС правото на ползване, което е самостоятелно ограничено вещно право върху чужда вещ, включва правото да се използва вещта съгласно нейното предназначение и правото да се получават добиви от нея без тя да се променя съществено. Общата правна уредба на правото на ползване се съдържа в чл. 56 - 62 ЗС (специален режим е установен за право на ползване върху държавни и общински имоти в ЗДС и ЗОС).

Това право има за предмет вещи - недвижими и движими. То не може да се учредява върху потребими вещи, тъй като при ползване се засяга субстанцията им, както и върху вземания („учредените“ върху такива обекти права била имали облигационен характер).

Правата и задълженията на ползвателя се свеждат до ползване вещта, като се упражнява фактическа власт върху нея, и до извличане на полезните свойства от нея според предназначението ѝ към момента на учредяване на правото на ползване – разпоредбата на чл. 56 ЗС, която овластява ползвателя да получава добивите от чужда вещ, е изключение (наред с чл. 71

ЗС) от правилото на чл. 93 ЗС. Ползвателят придобива всички плодове – естествени и граждански (напр. наемната цена за имота, ако го отдаде под наем). Правото да се придобиват плодовете възниква от учредяване правото на ползване и трае докато то бъде прекратено. Член 60 ЗС позволява добивите от наем на полски имот да се придобиват и след прекратяване правото на ползване до края на текущата стопанска година.

Правото на собственост не се прекратява с учредяване право на ползване върху същата вещ за друго лице. За собственика остава само т. нар. „гола собственост“, но той може да я брани с петиторния иск по чл. 108 ЗС, може да се разпорежда със своята вещ, може да възстанови владението си.

Правото на ползване като вещно право е абсолютно – то е противопоставимо на всички, включително и на самия собственик. И той трябва да се въздържа от въздействия, които пречат на ползвателя да упражнява своето право. Правото на ползване, за разлика от правото на собственост, е срочно право. То е неотчуждимо вещно право, учредява се с оглед личността на ползвателя. Ползвателят може само да отдава под наем полски имот – чл. 60 ЗС, в заем да послужване, влог и др. сделки на управление. Разпоредителни сделки, включително учредяване на залог и ипотека, са недопустими – арг. от чл. 56, ал. 2 ЗС.

Задължение на ползвателя е да плаща разноските, свързани с поддържане на вещта, с ползването, както и да плаща данъците и таксите за нея. В негова тежест са необходимите разноски – тези, без които вещта би погинала или би се повредила съществено. Той е длъжен да застрахова вещта в полза на собственика и да плаща премиите за застраховката, ако не е постановено или уговорено друго – чл. 57, ал. 4 ЗС. При евентуално погиване на вещта собственикът ще бъде удовлетворен от застрахователното обезщетение. При учредено право на ползване собственикът не упражнява лично фактическа власт върху вещта, а чрез ползвателя, който се явява ползвател за собственика. Ето защо чл. 58 ЗС задължава ползвателя да съобщава на собственика за всяко посегателство върху собствеността.

Защитата на вещното право на ползване се осъществява чрез вещните петиторни искове – чл. 108 и чл. 109 ЗС - и с

владелчески искиове (чл. 111 ЗС), както и с облигационни искиове срещу лицата – длъжници по вземанията за граждански плодове. За вреди и загуби, причинени от собственика на имота или от трето лице, носителят на вещното право на ползване може да търси обезщетение по общия исков ред.

Съгласно чл. 61 ЗС собственикът може да иска от съда да прекрати правото на ползване, ако ползвателят, въпреки отправеното му предупреждение, продължава да си служи с вещта по начин, който застрашава същата с разрушаване или със значително повреждане, ако нарушава своите съществени задължения или ако съществено променя вещта. Разпоредбата урежда санкционна последица за неизпълнението на задължения на ползвателя, които задължения произтичат от закона (чл. 57 и чл. 58 ЗС), имат облигационен характер, а кредитор по тях е собственикът на вещта.

Задължение на ползвателя е да върне вещта след прекратяване правото на ползване в състоянието, в което е приета, като се отчете овехтяването или изхабяването, които настъпват при нейната употреба според предназначението (затова при предаване на вещта се съставя опис – чл. 57, ал. 2 ЗС).

Също така ползвателят е длъжен да не променя съществено чуждата вещ, да полага грижи за нея. Санкцията за неизпълнение на това негово задължение е предсрочно прекратяване правото на ползване (чл. 61 ЗС).

Съгласно чл. 55 ЗС вещни права върху чужда вещ, доколкото те са предвидени в законите, могат да се придобиват или учредяват с правна сделка, по давност или по други начини, определени в закона. Правото на ползване може да се учреди с договор (правилото е в нотариална форма, а ако се касае за държавен или общински имот изискването за нотариална форма не важи), по силата на съдебно решение, може да се придобие и по давност. Прекратява се с изтичане на уговорения срок, със смъртта на ползвателя (ако е физическо лице), респ. с прекратяването му (ако е юридическо лице), с погиване на вещта, ако не се упражнява в продължение на 5 години, с отчуждаване на имота за държавни или общински нужди, както и при сливане на качеството на ползвател с това на собственик. Носителят на

правото на ползване може и да се откаже от него по реда на чл. 100 ЗС.

3. Правилно ли районният съд е отказал да допусне изменение на исковете? Обяснете защо!

Нормите на чл. 71, ал. 1, изр. 1, чл. 73, ал. 3 и чл. 74, изр. 2 ГПК установяват, че по гражданските дела се събира държавна такса, която се дължи и внася предварително от съответната страна, търсеща съдебна защита в съответния етап на производството – при предявяване на искането ѝ (искова молба, молба за увеличение на размера на иска, частна жалба, въззивна жалба, касационна жалба).

По своята същност изменението на размера на предявения иск по смисъла на чл. 214, ал. 1 ГПК, изразяващо се в неговото увеличение, е предявяване на нов, допълнителен иск към първоначално предявения относно такава част от същото спорно право, която не е била предявена с първоначалния иск. От тази гледна точка то се подчинява на същите изисквания, както и самото предявяване на иска. Поради това при констатирана нередовност на молбата за увеличение на иска съдът следва да процедира в съответствие с разпоредбата на чл. 129 ГПК (виж и чл. 7, ал. 1 ГПК и чл. 101 ГПК). Доколкото в случая предприетото от ищците изменение (увеличение) на исковете е осъществено без те да са приложили доказателство за вече заплатена държавна такса, то съдът е следвало да им предостави срок, за да внесат следващата се държавна такса и представят доказателство за това. Едва при бездействие на страната в указания ѝ срок съдът има основание да остави без уважение искането по чл. 214, ал. 1 ГПК.

4. Подлежи ли определението на районния съд, с което е отказано да се допусне исканото изменение, на обжалване? Ако да, посочете реда, срока за това и пред кой родово компетентен съд!

Една от проявите форми на изменение на иска е неговото увеличение при запазване на основанието и вида на търсената защита.

Увеличението на иска се предприема или когато искът първоначално е бил предявен като частичен, или когато в хода на исковото производство ищецът установи, че е допуснал грешка относно неговия размер.

Обжалването на определенията, преграждащи разглеждането на делото, е средство за защита на правото на иск, което би се оказало неосъществимо, ако отказът на съда да предприеме действия за правна защита не би могъл да бъде преодолян. Определението, с което се отказва увеличение на размера на иска, когато не е предявен като частичен, подлежи на обжалване с частна жалба на основание чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК, тъй като прегражда по - нататъшното развитие на делото за съответната част. Страната не разполага с възможност да предяви иск за разликата в отделно производство на основание чл. 126 и чл. 296 и следващите ГПК. Докато е налице висящ спор между същите страни, на същото основание и за същото вземане, претенция за разликата е недопустима, защото предявеният иск - предмет на висящия спор, който не е заявен като частичен, обхваща цялото спорно право и постановеният съдебен акт ще изключи възможността повторно да се търси съдебна защита на това право. Обективните предели на силата на пресъдено нещо обхващат и размера на спорното материално право, въведено чрез иска като предмет на делото, поради което влязлото в сила решение би било пречка да се предяви иск за разликата, ако първоначалният иск не е бил заявен като частичен, поради недопустимостта да се пререшава въпросът за размера на вземането в нов исков процес. Силата на пресъдено нещо на постановеното решение преклудира непредявения размер и представлява отрицателна процесуална предпоставка за предявяване на друг иск между същите страни за разликата, с която не е допуснато увеличението на размера на иска, който не е бил предявен като частичен.

Срокът за обжалване на определение, с което районният съд отказва да допусне увеличение на иска, подлежи на обжалване пред местно компетентния окръжния съд в едноседмичен срок от датата на съобщаването му на ищеца с препис (чл. 275, ал. 1, изр. 1, вр. чл. 7, ал. 2 ГПК).

В настоящия случай ищците са присъствали в съдебното заседание, в което е постановено определението, с което е отказано да се допусне исканото увеличение, поради което срокът за обжалване тече от датата на заседанието (чл. 275, ал. 1, изр. 2 ГПК).

5. За възникване вземането на ищците необходимо ли е било те да отправят писмена покана до ответниците?

За възникване на задължението за заплащане на обезщетение в общия случай на чл. 59, ал. 1 ЗЗД не е необходима покана (за разлика от това по чл. 31, ал. 2 ЗС). Фактическият състав на чл. 59 ЗЗД, от който се поражда вземането за обезщетение за ползване на недвижим имот без основание, не включва покана до лицето, което държи имота. Обезщетението се дължи от момента, от който собственикът (вещният ползвател) е бил лишен от възможността да ползва собствената си вещ и да реализира доходи от нея. Поканата за заплащане на обезщетение има значение само за определяне на началния момент, от който длъжникът изпада в забава, и ще дължи обезщетение по чл. 86, ал.1 ЗЗД в размер на законната лихва върху сумата, с която неоснователно се е обогатил.

6. С изтичането на какъв срок се погасява вземането на ищците? От кой момент започва да тече този срок?

Вземанията, произтичащи от фактическите състави на неоснователно обогатяване, се погасяват с изтичането на петгодишната давност по чл. 110 ЗЗД. Съгласно чл. 114, ал. 1 ЗЗД вземането при общия фактически състав на чл. 59, ал. 1 ЗЗД става изискуемо от деня на неоснователното преминаване на блага от имуществото на едно лице в имуществото на друго, от който момент започва да тече давностният срок. В настоящия случай първият ден, за който се претендира обезщетение вместо ползване, е 30.12.2004 година, следователно давностният срок за това вземане изтича на 30.12.2009 година. Исковата молба е депозирана на 05.07.2011 г., с което давността е прекъсната – чл.

116, б. „б“ ЗЗД. Поради изложеното следва да се приеме, че разглежданото вземане е погасено по давност за времето от 30.12.2004 г. до 04.07.2006 г., включително.

КАЗУС 3

Христина Иванова и Васил Димитров, и двамата с постоянни и настоящи адреси в гр. София, сключили на 12.05.2018 г. договор за извършване на строително-монтажни работи (СМР), по който възложителят заплатил на изпълнителя сумата от 16000 лева. Димитров не изпълнил възложените му работи, поради което в края на същата година Иванова развалила договора и поискала връщане на даденото по него в едномесечен срок. Димитров не върнал сумата в предоставения срок, поради което Христина Иванова предявила срещу него иск за заплащане на сумата от 16000 лева.

Няколко месеца по-късно Иванова узнала, че през м. март 2019 г. Васил Димитров е продал на Николай Георгиев собствения си недвижим имот, представляващ апартамент в гр. Велико Търново, за сумата от 58000 лева. Христина Иванова предявила и иск да бъде прогласен за относително недействителен договорът за продажба на недвижимия имот, по който е било образувана отделно гражданско дело. В отговора на исковата молба ответникът Димитров не оспорва обстоятелството, че страните са били в облигационни отношения по повод сключен помежду им договор за изработка. Излага, че по това време имал финансови затруднения и взел парични заеми от физически лица. Сочи, че за погасяване на задълженията си и покриване на разходите бил принуден да продаде единствения си недвижим имот.

1. Посочете правната квалификация на предявените от Христина Иванова иски и определете родово и местно компетентния съд! Каква е цената на исковите и дължимата държавна такса за образуване на съдебните производства? Обосновете отговора.

2. Кои са надлежните страни по иска за недействителност на договора за продажба?

3. Какви са предпоставките за уважаване на иска за недействителност на договора за продажба и как се разпределя тежестта на доказване по него?

4. Налице ли е преюдициалност между двете искиви производства по смисъла на чл.229, ал.1, т.4 от ГПК? Обосновете отговора.

5. Какви са правните последици от уважаването на иска за недействителност на договора за продажба?

6. Подлежи ли на касационно обжалване въззивното решение по иска за недействителност на договора за продажба?

Контролен казус:

10. 15

КАЗУС 5

Надежда Стефанова е предявила срещу Нася Благова иск за признаване за установено, че е носител на 1/4 идеална част от правото на собственост върху поземлен имот, находящ се в гр. Карлово, заедно с построената в имота двуетажна сграда, с твърдението, че е собственик на имота по наследство по закон от своите родители.

Ответницата е оспорила иска с твърдението, че имотът е бил собственост на нейния баща, придобил го по завещание от своята майка.

В хода на производството пред първоинстанционния съд ищцата Надежда Стефанова е починала и районният съд е конституирал на нейно място наследниците ѝ по закон – внуците ѝ Стефана Колева и Ивелина Колева.

Впоследствие по делото е постъпила молба от Ташко Христов с твърдението, че той е правоприемник на починалата ищца Надежда Стефанова – наследник на същата по силата на саморъчно завещание от 05.06.2014 г., и с искане да бъде конституиран като ищец, което съдът е уважил.

В първото по делото открито съдебно заседание Ташко Христов се е явил лично и с адвокат М. Михайлов. В същото съдебно заседание ответникът Нася Благова е оспорила завещанието, на което Ташко Христов се позовава, с твърдението, че текстът не е изписан саморъчно от завещателката, както и че подписът не е положен от нея.

Районният съд е изслушал графологична експертиза, неоспорена от страните, съгласно заключението към която ръкописният текст в завещанието не е изписан от Надежда Стефанова, но подписът е положен от нея.

С решението, в мотивите към което изводи относно възражението на ответника Нася Благова, че завещанието не е написано и подписано от завещателката Надежда Стефанова, не се съдържат, съдът е отхвърлил предявения иск за собственост, като е постановил следния диспозитив: „Отхвърля предявения от Стефана Колева и Ивелина Колева, конституирани като наследници по закон на починалата в хода на производството ищца Надежда Стефанова, срещу Нася Благова иск с правно основание чл. 124, ал. 1 ГПК за признаване за установено по отношение на Нася Благова, че ищите са собственици по наследство на

Контролен казус: Д

1/4 ид. ч. от поземлен имот в гр. Карлово, заедно с построената върху този имот двуетажна сграда.“

Срещу решението е подадена въззивна жалба от Ташко Христов с искане за отмяната му и постановяване на нов акт по съществото на спора, с който искът да бъде уважен.

Въззивна жалба срещу решението е депозирана в срок и от Стефана Колева и Ивелина Колева, които са посочили трите си имена, адреса си, представили са препис от жалбата за връчване на насрещната страна, посочили са, че нямат искане за събиране на доказателства, и са отправили искане към въззивния съд за отмяна на решението и постановяване на нов акт по съществото на спора, с който искът да бъде уважен. В жалбата на Стефана Колева и Ивелина Колева, към която е представен документ за платена по сметка на окръжния съд държавна такса, не е посочено в какво се състои порочността на обжалваното решение.

Въпроси:

1. При оспорване на саморъчно завещание с твърдението, че текстът в документа не е изписан от завещателя, както и че подписът след „завещател“ не е положен от него, чия е доказателствената тежест да установи автентичност на завещанието?

2. Направете кратка характеристика на завещанието!

3. Действително ли е в случая завещанието, извършено от Надежда Стефанова в полза на Ташко Христов? Как се определя цената на иска и дължимата държавна такса по иск за нищожност на завещание?

4. Ако в решението съдът е пропуснал да се произнесе по цялото искане на ищеца, какъв е редът за защита на страната?

5. Налице ли е нередовност на въззивната жалба на Стефана Колева и Ивелина Колева? Обосновете отговора си!

6. Посочете как се учредява представителна власт от физическо лице на пълномощник за съдопроизводствени действия!

Контролен козус:
R ?